

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasilo
krščansko mislečih

učiteljev
in vzgojiteljev.

VERI, VZGOJI, PODOBU.

Letnik III.

V Ljubljani 1. maja 1902.

Št. 9.

Šolstvo na Kranjskem v protestantski dobi.

Piše Viktor Steska.

Posamezne dežele niso zase celota, ampak v tesni zvezi z obmejnimi pokrajinami, ki več ali manj nanje vplivajo. Kako bi torej ne vplivali na Kranjce bližnji mejaši, njih življenje, njih napredek, njih boji, zmage in prepiri? Vrzi kamen v sredo tolmana, in voda se ne vznemiri samo na tistem kraju, ampak vsa gladina prične valovati. Tako tudi Kranjska ni bila zaprta tujemu vplivu.

Okoli l. 1500 so se vršile velike spremembe v Evropi. Okoli l. 1450 se je pojavilo tiskarstvo, ki je imelo brezdvomno največji učinek na duševno omiko, in ki je vso prejšnjo znanost udomačilo in mahoma razširilo tudi v daljnih, preje skoraj nedostopnih krajih. Preje so učitelji učili po šolah brez knjig. Kje bi jih tudi dobili? Pergamentni zavoji so bili dragi, in pisane knjige redke. Knjižnice so bile nekaj izrednega; le škofovske stolice in samostani so jih hranili kot bisere. Sedaj se je do cela izpremenilo učenjaško življenje. Knjige so se pocenile; omisliti si jih je mogel vsak kolikaj imovit človek. S knjigami pa se je širila znanost in potreba novih šol.

Iznajdbe, preje le posameznikom znane, so s tiskom hitro prekora-kale svet.

Latinsko sveto pismo je doživelo do l. 1500 do 100 izdaj, visokonemško pa pred Lutrom vsaj 15, nižjenemško pa 5.

Seveda se je urinila z nedragimi knjigami tudi površnost v učenju; spomin je pešal, z dobrimi spisi so se širile tudi slabe, zmotne knjige. Preje so čitali klasike, da so se navzeli lepih oblik v spisovanju, sedaj so se napajali tudi s paganskim duhom, nasprotnim krščanstvu. Duhovi so se razdelili; verski boji so nastopili in razcepili Evropo v dva nasprotna si tabora: v neporušni Rim in v upornike „reformatorje“.

Turki so strašili na vzhodu. Grški učenjaki so se izseljevali v Italijo, še preden je pal Carigrad Turkom v pest (1453). Grška omika se je sprijela z italijansko in se na novo povzpela. Amerika je postala obljubljeni dežela vseh po svetnem bogastvu hrepenečih ljudi. Po Evropi je oživela trgovina; popravljali so stare ceste, delali nove; obrtniki so pridno potovali; pričel se je poštni promet. Na novo vpeljana rimska pravo je razburjalo zlasti kmete, ker jim je omejevalo svobodo, in zato uprizorilo žalostne in krvave kmetiške upore.

Vsakdo bi mislil, da je to živahno življenje ugodno vplivalo na šolstvo, in da so se učilnice hitro množile. Zgodovina pa trdi nasprotno. Radi verskih prepričanj, ki jih je zanetil zlasti Martin Luther, niso imeli mladeniči mnogo veselja do šole.

Na Dunaju se je vpisalo leta 1519 še 661 dijakov na vseučilišče, a l. 1527 in 1528 le še 20 do 30. L. 1532 je bilo le 12 dijakov. Profesorji so se razšli, fakultete so jenjale, le zdravniška je še ostala. Ljudje so preganjali in zaničevali profesorje. Dohodki vseučilišča so se krčili. L. 1583 je bilo vseh dijakov samo 30.¹⁾

V Pragi, kjer je bilo preje na tisoče dijakov, se je število zmanjšalo sredi 16. veka na 20 do 30. Profesorjev je bilo 8 do 10. Predavali so v eni sami sobi.

Luther sam toži l. 1524, da v Nemčiji šole povsod propadajo, vseučilišča slabé, samostani izginjajo, in da nihče več noče dati svojih otrok študirat.

Cesar Ferdinand I. pa toži l. 1562 tridentinskemu zboru: „Na vseh nemških gimnazijah je komaj toliko mladeničev, kakor prej v posameznih šolah.“²⁾

Luther je kmalu uvidel, kam dovede hujskanje proti avtoriteti. Pričel je torej nagovarjati razne stanovce, naj skrbé za šolo. Znamenita je v tem oziru poslanica na „župane in svetovavce vseh nemških mest“ iz l. 1524. Tu priporoča krščanske šole za dečke in deklice.

Upor proti katoličanstvu se je širil tudi po naši deželi, pa ni na zunanje toliko vplival, kolikor po Nemškem, ker so mu pot zajezili sionski čuvaji.

¹⁾ Janssen-Pastor: Geschichte des deutschen Volkes s. d. Ausg. d. Mittelalters. VII. 137 sq.

²⁾ Janssen-Pastor o. c. VII. str. 16 in 18.

V 16. veku nahajamo latinsko šolo še vedno pri sv. Nikolaju v Ljubljani. Polagoma pa se je ta šola preobrazila v pevsko šolo služečo bolj cerkvenim potrebam. Učitelji so bili mlajši duhovniki ali pa tudi svetnega stanu.

Tudi nemški viteški red je vzdrževal še vedno svojo šolo v Križankah. L. 1543 je bil tu učitelj Janez Pingič.¹⁾

Nova mestna šola se pojavlja nekoliko pozneje. L. 1634 jo nahajamo v „meščanskem špitalu“. To šolo je magistrat prepuščal nemškim učiteljem proti najemščini, včasih pa tudi brezplačno.²⁾

Ob času protestantskega vpliva nahajamo v Ljubljani učitelja latinske šole Lenarta Budina l. 1543 in učitelja nemške šole Jurija Wurmb 1557.³⁾

Ko so se navzeli deželni stanovi kranjski protestantskega duha, so osnovali svojo protestantsko šolo. Prvi ji je načeloval že preje imenovani L. Budina. Ker se je pa mož že postaral, je dobil l. 1563 pomočnika pisatelja Sebastijana Krelja, da bi, kolikor mu dopuščajo druga opravila, poučeval eno ali dve uri na dan sinove plemenitnikov v sv. pismu in v drugih potrebnih vedah. Za to je dobival letnih 150 gld.

Budina je šel l. 1566 v pokoj. Nasledoval mu je Adam Bohorič, ki je doslej v Krškem poučeval mladino dolenskih graščakov. V Ljubljani je poučeval 16 let (1566—1582). Imel je pomožne učitelje, po enega, po dva ali celo tri. Bil je goreč zlasti za glasbo. Zbral je do 200 glasbenih del ter jih daroval pozneje deželnim stanovom.⁴⁾

L. 1575 je bil določen nov šolski red za stanovsko šolo. Ta nas natančno pouči o ustrojstvu te učilnice. Razredov je imela štiri. Prvi razred je imel tri oddelke. V prvem oddelku so bili abecedarji; v drugem so že čitali in pisali; v tretjem so se učili nemški. Vsi so se učili veronauk in sicer tudi slovenski po katekizmu Sebastijana Krelja. Čudno je, da se ta knjiga ne navaja v nobeni slovstveni zgodovini. Bržkone se ni ohranil noben izvod.

V drugem razredu so se jeli učiti latinski, krščanski nauk pa nemški po Brentz-ovem katekizmu. V tretjem razredu (donatisti) so se učili poleg krščanskega nauka in latinščine tudi glasbe in računstva. V četrtem (gramatisti) so se lotili poleg prejšnjih predmetov tudi grščine, da so prebirali novi zakon v izvirniku.

Učenci drugega in tretjega razreda niso smeli več slovenski govoriti, ampak le nemški, da so se jeziku hitreje privadili. Učenci četrtega razreda so morali govoriti izključno le latinski.

Naprednejši učenci so se učili tudi nekoliko dialektike in retorike; čitali so Izokrata in Demostena, vadili se v modroslovnih in bogoslovnih predmetih, v zemljepisju in računstvu (v nauku o krogu), da so mogli prestopiti na vseučilišče.

¹⁾ Dimitz: Geschichte Krains. II. 224.

²⁾ Obširneje razpravlja o tej šoli Julius Wallner v Mitth. des Muscal-Vereines. 1893. str. 125 sq.

³⁾ Dimitz o. c. II., 223.

⁴⁾ Dimitz o. c. III, str. 155—183. in Nečásek l. c. str. 6.

Načelnik te šole je bil rektor (ludi rector); v pomoč so mu bili podučitelji ali sotrudniki (collaboratores). Rector je učil v četrtem razredu. Učitelj tretjega razreda je stanoval in dobival tudi hrano pri njem ter letnih 50 gld. Hkrati je bil tudi vzgojitelj pri voditelju stanujočih gojencev. Druga dva učitelja sta imela po 70 gld

Red v šoli, pa tudi zunaj šole, doma, na poti in v cerkvi je bil točno določen.

Skušnje so bile o sv. Juriju in o sv. Mihaelu.

Največja težava je bila s šolskimi prostori. Rektor je moral skrbeti za svoje stanovanje in za šolski prostor. Če se je preselil, se je morala premakniti tudi šola. Zato so se čuli vedno resnejši glasovi, naj deželni stanovi sezidajo novo šolsko poslopje.

L. 1582 je šel Bohorič v pokoj s pokojnino 140 gld. Hkrati je bil izvoljen za šolskega nadzornika. Stanovi so pozvali v Ljubljano profesorja na Tübinškem vseučilišču Nikodema Frischlina. Ta duhoviti in nadarjeni učenjak je rad ustregel tej želji, saj doma itak ni mogel več živeti, ker se je sprl vsled svoje nemirne narave z vsem svetom. V Ljubljano je dospel 27. julija 1582. Stanovi so mu bili prijazni in mu dajali na leto 350 gld. in polovico šolnine poleg mnogih darov. Tudi drugim učiteljem so plače zboljšali na 100, 90 oziroma 85 gld. Pouk v koralnem petju so še posebej nagradili. Za slovensko koralno petje je dobival učitelj 40 gld., za orgljanje 80 gld.

Nikodem Frischlin je otvoril šolo 1. avgusta 1582. Učenci so jo pridno obiskovali, da je primanjkovalo prostora. Frischlin je vpeljal še peti razred. L. 1583 je spisal dve učni knjigi: *Strigilis grammatica* in *Quaestiones grammaticae* ter jih dal tiskati v Benetkah pri znamenitem Aldu Manuciju.

L. 1584 so zasnovali nov učni načrt v 20 poglavjih v „večjo čast božjo, k sreči ljubljene domovine in na splošno korist“. Ta red je zanimiv v marsikaterem oziru. Vse kaže verski značaj te šole. Pouk je trajal zjutraj in popoldne tri ure. Pričel se je po zimi zjutraj ob sedmih, poleti ob šestih. Popoldanski pouk je bil od poldne do treh.

Učenci so plačevali šolnine po 4, 3, 2 ali 1 gold., kakor so bili bolj ali manj imoviti. Prispevati pa so morali še za drva po 16 kr. in petico za kurjača.

V cerkev so hodili skupno vsako nedeljo in praznik. V cerkvi so prepevali, poslušali pridigo, katero so morali v šoli ponoviti.

Krščanski nauk je bil glavni predmet. Učili so se ga slovenski, nemški, latinski in grški. Pridno so se učili latinščine in čitali Cicerona, Vergilija, Terencija, Ezopove basni itd.

Štiri ure na teden od 12 do 1 popoldne so se učili petja, da so mogli v nedeljo prepevati v cerkvi, bodisi koralno, bodisi figuralno. Za strašilo sta služila šiba in „asinus“, ki sta igrala precejšnjo vlogo v strogi vzgoji.

Ker je dal Frischlin svoji preje imenovani knjigi v Benetkah v natis brez dovoljenja deželnih stanov, so ga pozvali na odgovor. To je razburilo razdražljivega moža tako, da je zahteval odpustnico. K temu ga je nagnila tudi prepirljiva žena. Pozneje je obžaloval svojo prenačelnost, ker se mu ni

godilo nikjer več tako dobro. Umrli je l. 1590. Uskočiti je namreč hotel iz grajske ječe na Hohenurachu, pa je pal na skalo in se ubil. Kako spreten latinski pesnik je bil, spričuje njegov spev „Hebraeis“, ki ga je zložil v štirimesečni ječi l. 1589. Spev šteje 12.500 heksametrov, ko jih ima Vergilijeva „Aeneis“ le blizu 9900.¹⁾ Stanovi in nadzorniki so ga neradi odpustili.

Njegov naslednik je bil l. 1585 Jakob Prentelius, doslej učitelj na celovški deželni šoli. Ta je vodil šolo vsaj do l. 1596. Stanovska šola je trajala bržkone do 29. oktobra 1598, ko je došel v Ljubljano ukaz nadvojvoda Ferdinanda z 22. oktobra 1598, da morajo vsi predikanti in učitelji zapustiti mesto pred solnčnim zahodom in dedne dežele v naslednjih treh dneh.²⁾

Bržkone se niso vsi uklonili temu povelju, zakaj še l. 1599 nahajamo protestantske učitelje v Ljubljani. Vicedomski upravitelj Pavel Kočevar namreč sporoča 6. aprila 1599 dvoru o nekem pogrebu in pripoveduje, da so protestantski učitelji Rup. Mordax, Filip Telič (Telitsch) in N. Lukas (Lucas) javno med sprevedom peli s svojimi nekdanjimi učenci.³⁾

Latinska šola je bila tudi v Kranju eno leto (1574/5). Vodil jo je Janez Dax, ki je bil sicer tudi nemški učitelj. Poučeval je latinščino, računstvo, pisanje petje in glasbo. Dobival je po 24 gld. na leto od deželnih stanov. Mesto je skrbelo za stanovanje, drva in šolske potrebščine.

Nemške osnovne šole so bile l. 1569 v Kranju, Metliki, Črnomlju, Kamniku, Žužemberku, kot spričuje zapisnik deželnega zbora. V Kranju sta učila Jernej Hass (1572) in Štefan Piber (1573.), v Metliki Sebastijan Schwarz (1582), Jurij Stauder (1584), Jurij Grmek in Mat. Kompare (1586), v Črnomlju Jan. Theyner (1575)⁴⁾

V Idriji je učil Janez Hoffer (1581) in l. 1584 Peter Gallus. Da je Bohorič poučeval do l. 1566 v Krškem, smo že omenili. Na Bledu so imeli protestantje svojo šolo l. 1572.

Primož Trubar se je kmalu prepričal kot razširjevalec protestantizma, da se mu le-ta ustmeno prepočasi širi. Oddaljen od svoje domovine, sam ni mogel sodelovati, zato je pričel izdajati knjige. L. 1550 in l. 1555 je izdal abecednik in katekizem, prvič z nemškimi, drugič z latinskimi črkami. Katekizem je izšel l. 1567 in 1574 itd. s pesmami pomnožen.

Kot šolsko knjigo so rabili slovenski katekizem Seb. Krelja v drugem oddelku prvega razreda, kar dokazuje šolski red l. 1575. Šolska knjiga je bila tudi Bohoričev „Elementale Labacense cum annexa nomenclatura trium linguarum latina, germanica et sclavica.“ Knjiga je izšla v Ljubljani menda l. 1578 in je rabila v prvem oddelku prvega razreda⁵⁾. To je bila kratka slovnica, po kateri so se učili sklanjati itd. (unde discent paradigmata nominum etc.)

¹⁾ Obširen življenjepis tega učenjaka je izdal Strauß l. 1856 v Frankobrodu na M. Krajše ga opisuje Janssen-Pastor: Geschichte d. d. V. etc. VII., st. 235 sq., Dimitz o. c. III. str. 163., in Nečasek v programu ljublj. gimnaz. l. 1859 str. 7 in 8.

²⁾ Mittheilungen 1867. str. 97.

³⁾ Ibidem st. 102.

⁴⁾ Dimitz o. c. III., str. 182 i. d.

⁵⁾ Glej Mittheilungen l. 1854, str. 17.; Nečasek l. c. 1859, str. 6.; Dimitz o. c. III. 158 in dr. Glaser: Zgodovina slov. slovstva I, 113 in IV, 445.

Protestantski Slovenci so radi hodili na nemška protestantska vseučilišča, zlasti v Tübingen. To višje izobraževališče je obiskavalo v letih 1530 do 1614 skupaj 113 Kranjcev. V Wittenbergu se je šolalo blizu 20 Kranjcev, 4 v Jeni, med njimi Seb. Krelj in Jakob Tulščak.¹⁾

V Tübingenu so imeli Slovenci celo štiri dijaške ustanove. V tem mestu je namreč umrl Tiffernus l. 1555 kot kancelar wirtemberškega vojvoda Krištofa. V svoji oporoki je volil vso svojo imovino vojvodi. Iz te zapuščine se je porabilo 2320 gld. za štiri dijaške ustanove z naslovom „Stipendium Tiffernum“. To ustanovo je uživalo v letih 1558—1600 petnajst Kranjcev, med temi Jurij Dalmatin, dva sinova Primož Trubarja in Jakob Tulščak.

Da pa življenje po teh protestantskih vseučiliščnih mestih ni bilo blazilno za srce in uzorno, spričujejo tedanji pisatelji in celo pesmice rogajoče se tamošnjim dijakom.²⁾ Zato pa tudi vpliv teh mladih ljudi ni bil blagodejen.

Bruno v očesu . . .

Šd trenutka, ko se je pojavil na čelnih razkol v slovenskem učiteljstvu in se je z ustanovitvijo našega lista in „Slomškove Zveze“ začela pospeševati ločitev, besni liberalno časopisje, zlasti takoimenovano „strokovno“. V začetku so odevali svojo jezico s cenanim ironizovanjem, a polagoma, ko so spoznali, kako nevspešno je ironizovanje, so prešli v drugi ton. Načelno niso bili nikdar zmožni zagovarjati svojega stališča — znanstveno sta skušala prodajati v „Učit. Tovarišu“ svojo špansko modrost znana K. Svoboda in K. N. — celo v opravičenje svojega političnega stališča niso imeli boljšega zagovora, kakor da je liberalna stranka pustila kandidirati v peti skupini z znanim vspehom učitelja.

Kdor pa pozna „ideale“ naših naprednih in vidi znane večine v okrajnih šolskih svetih in v deželnem šolskem svetu, vé, kje je vir temu prepričanju, vé, kje je netivo za „naprednost in svobodoljubnost“, ter se smeje, ko poslušá tirade o „svobodi in naprednosti“ tistih ljudij, ki hočejo s krikom in vikom zadušiti vsako nasprotno stremljenje med učiteljstvom. Saj se poznamo! Toda s terorizmom se le nekaj časa vlada, s terorizmom se ne zatre upora duhov, — katerih ideje in prepričanje ne temelje na proučavanji cenениh „znanstvenih“ brošuric o klerikalni Španiji, jezuitih, Darvinu itd. — ki imajo trdne podlage v globokem verskem prepričanju in socijalni izobrazbi, katera je danes potrebna vsakomur.

¹⁾ Dr. Glaser o. c. I, 74.

²⁾ Janssen-Pastor o. c. VII, str. 205:

Wer von Tübingen kommt ohne Weib,
Von Jena mit gesundem Leib,
Von Helmstädt ohne Wunden,
Von Jena ohne Schrunden,
Von Marburg ungefallen,
Hat nicht studiert auf allen.

Ti duhovi se ne dajo terorizirati in krščansko misleče slovensko učiteljstvo stopa v javnost, ne sicer z vihravo in viharno silo, ki podere vse pred seboj, pač pa premišljeno in sigurno stopa na dan, ter si prisvaja vedno več tal med narodom.

Res je, da izpočetka, ko se še nismo poznali, ni bilo pravega zaupanja tudi med tistim učiteljstvom, ki ni soglašalo z nazori „Zaveznikov“ in „Tovariša“, ker z obrekovanjem, sumničenjem in natolcevanjem se je bilo vrglo v naše vrste neko nesoglasje in nezaupanje in tako ni bil naš nastop splošen, kakor bi bil lahko . . . Sedaj je seveda nekoliko drugače. Ko so znane naše šolsko-politične in stanovske težnje, je gibanje v našem smislu postalo bolj splošno in ne bo dolgo, pa bo dal velik del učiteljstva slovo jerobstvu „Učit. Tovariša“.

To seveda ni všeč „Zaveznikom“ in sedaj se poslužujejo podlih osebnih napadov v svojih glasilih na naše somišljenike, obrekujejo nas po družbah, denuncirajo podrejeno učiteljstvo, katero prej s šikanami pripravljajo na upor.

Mi bi se za to ne zmenili, ko bi bili naši nasprotniki res tak vzor dela, vzor izobrazbe, značajnosti, kolegijalnosti, rodoljubja, požrtvovalnosti, kakor se vedno delajo. Mirno bi prenesli vse napade in obrekovanja, ako bi se osredotočila samo na par oseb; toda ker popadejo vsakega, ki se količkaj gane, ga oblatijo in osmešijo, mu podtikajo vsakoršne umazane namene; tedaj smemo pač tudi mi pokazati nekaj tacih rečij, katerih naj se lotijo liberalni učitelji, da očedijo svoje vrste, da bodo potem res mogli reči o sebi, mi smo čisti, mi smo vzor slovenskega učiteljstva, bodite taki tudi vi!

V svojem spoštovanem glasilu so oblatili po vrsti: Jakliča, Vogelnika, Novaka, Štupco, Jurkoviča, Slapšaka, Kosija, Vaudo i. dr. Ni bilo dovolj, da so priobčevali razne izmišljotine, ampak so potem še ponatiskovali razne očitne laži iz „Slov. Naroda“ i. dr. enakih listov. Kar vidijo drugi hvalevrednega in dobrega, obrnejo ti na slabo itd. Jakliču očitajo ustanovitev mlekarnice, ter ga nazivajo v svojem listu mlekar, a v svoji sredi imajo zelo delavnega „mlekarja“ g. Šego (oprostite g. Šega!) soustanovnika logaške mlekarnice, ki se gotovo več peča z mlekarnico kakor Jaklič, predsednik „Slomškove Zveze“. Seveda tega noben pameten človek g. Šegi ne zameri. Dalje očitajo Jakliču ustanovitev kmetijskega društva in posojilnice — imajo pa v svoji sredi g. Lapajneto, ki se je s temi rečmi veliko več pečal kakor Jaklič. — Jaklič je zato konsumar (Dimnik tudi!) — g. Lapajne rodoljub.

Vogelnik vodi čipkarsko šolo v Idriji in seveda tudi prodajo čipk v korist delavk. Liberalni učitelji so mu to oponesli, tisti liberalni učitelji, ki imajo ravno v tistem okraju, pa tudi v drugih učiteljskih marjah, ki tavernajo v svojo korist. Vogelник je umazan sebičnež — učitelji-krčmarji so — rodoljubi. — Sebičnež je tudi Kosi. On piše, pa izdaja knjižnico za mladino, ima vinograd, pa predava in piše o vinogradništvu in sadjarstvu. In pomislite! Kosi razpošilja knjižice in jih prodaja. Fej tak človek! Vsak „Zaveznik“ se mora zgražati nad tem. Luka Jelenc

ne stori kaj takega — on, predsednik „Zaveze“! — on je samo upravnik „Zvončka“, kjer ni treba prav nič duha, pa ga prodaja — ne duha sicer — ampak „Zvonček“. Fej Kosi! In tako ni vse nič prida, kar je pri „Slomškovi Zvezi“ ali blizu nje. In še več, prosim! Jaklič si je sezidal na rojstnem domu novo hišico — liberalci pravijo vilo. In kje je ta človek dobil denar? To skrbi liberalce in med vrsticami namigujejo, tisti liberalni učitelji, ki imajo v svoji sredi znanega „posojilničarja“ gentlemana — K a. Zato: Fej Jaklič! Žindra!

In tako bi se dalo še dosti napisati. Sedaj pa še nekaj drugega. — Slomškarji so vse prej, a nazadnje šele — učitelji. Tako piše „Tovariš“. Tako govoré liberalni učitelji in hočejo o tem svet prepričati. Vsak napreden lenuh je vzvišen nad takim Slomškarjem. Kar se pa piše in govori, mora biti tudi res in taki napredni učitelji si neznansko domišljajo pa nič ne storé, niti predpisanih učnih ur ne držé. Potem pa mislijo, da bo imel nadzornik pred njimi respekt, zato ker so pri „naprednih“. Ah, kaj še! Nadzornik pride, a napredka ne najde. Zato je nevoljen; užaljeni so pa tudi „napredni“, ta cvet slovenskega učiteljstva. Potem se hudujejo čez nadzornika in pišejo: „Odmeve!“ . . . kaj bo odmevalo? Krinke bodo kmalu snete, pa se bo videla „naprednost“ v vsej goloti . . . kar delajo, je največ za oči . . .

Ugleda pa že tako noben Slomškar nima. Tako govoré in pišejo tisti učitelji, ki med slovenskim ljudstvom skoraj nastopiti ne morejo.

In še nekaj . . . Učiteljstvo ima svoje zastopnike v okrajnih šolskih svetih. Ti zastopniki bi morali biti naravni zagovorniki vsega učiteljstva. Braniti bi morali svoje učiteljstvo v vseh slučajih kjer bi bilo mogoče. Ali kako je v resnici? Zastopnik učiteljstva v nekem okraji pripoveduje okrog, da komaj čaka seje, da bo interpeliral predsednika, za kaj neki znan učitelj ne dobi ukora. Zato se ne vpraša, ako ukor tudi zasluži, da ga le dobi, ker ni njegovega mišljenja. Taka je, „svobodoljubnost“ in „naprednost“ naših tovarišev.

Nam niso ljube osebnosti. Ako pa hočejo naši nasprotniki na vsak način izsiliti tak boj, ga sprejmemo, pa ga bomo prisiljeni voditi brezobzirno. V naših vrstah iščete raznih slabosti? Vi iščete slabosti, ki trpite v svoji sredi toliko gnjilobe ko nimate najmanjše grajalne besede za nerodnosti svojih somišljenikov, ki kompromitirajo ves učiteljski stan? Pa vi?

Izderite najprej bruna iz svojih očíj, potem boste zdravili tudi nas. Sicer pa le ponižno in previdno!

Šolstvo v državnem zboru.

Sb proračunski debati, ki se je vršila pretekli mesec v državnem zboru so se razpravljale razmere ljudskega šolstva. Načelni nazori o smotru in značaju šole so si tu zopet stali nasproti. Katoliški poslanci (Schrott) so povdarjali zahtevo cerkve in ljudstva, naj je šola verska; liberalni vsememški zastopniki pa so to priliko porabili za strastne napade na versko vzgojo. Posebnih zanimivih novosti letošnja debata o ljudskem šolstvu ni prinesla. Omeniti pa moramo predlog poslanca Dr. Fuchsa, ki je zahteval, naj država podpira posamezne dežele da bodo mogle ložj ezmagovati rastoče stroške za ljudske šole. Znano je, da se bude izboljšanje učiteljskih plač v bodočnosti moglo izvesti le z državno pomočjo, ker dežele za šolstvo že itak „prelivajo srčno kri“ (besede Dr. Tavčarja!). Tembolj je veselo, da je vprav „klerikalni“ dr. Fuchs s svojo resolucijo skušal pomagati šolstvu in učiteljstvu.¹⁾

Izmed slovenskih poslancev je v ljudskošolski debati govoril dr. Žitnik. Tudi on je pritr dil Fuchsovemu predlogu. Poleg tega pa se je dotaknil še mnogih drugih perečih zadev. Zato oni del njegovega govora, ki razpravlja o namenu in vravnavi ljudskih šol, tu priobčujemo:

„Visoka zbornica! Prevzel sem jako sitno, pa tudi zelo nehvaležno nalogo, da govorim o ljudski šoli. Govorim torej. Oprostite, ako bodem govoril tudi o stvareh, o katerih se je v tej zbornici že večkrat govorilo. Gotovo ni prijetno, ako treba poslušati že stare stvari. Toda tudi nam ne napravlja veselja, ako moramo vedno ponavljati stare pritožbe. Vendar je moja dolžnost, da ponovim vsaj nekatere pritožbe. Ko bi molčali, mogla bi javnost in vis. vlada sklepati, da smo morda zadovoljni z ljudskimi šolami v slovenskih pokrajinah, ali da je opešala moč našega naroda v boju za dragocene koristi in da smo ustavili svoje skromne in pravične zahteve. (Pritrjevanje.) In sedaj k stvari!

Naloga ljudske šole je v smislu zakona in zdrave pedagogike, da vzgaja otroke versko-nravno, da razvija in pospešuje njih duševno delavnost, da jih seznanja s potrebnimi elementarnimi vednostmi in ročnostmi za nadaljno izobrazbo ter ustvari trdno podlago za vzgojitev vrlih državljanov in ljudi. Šolski in učni red pa še dostavlja: „Namen vsake mladinske vzgoje je odkrit in plemenit značaj. V ta namen mora učitelj posebno paziti na lepo нравno vedenje mladine, vzbujati in utrjevati čustvo dolžnosti in časti, vzajemnosti, uljudnosti in ljubezni do domovine.“

Ljudska šola je sicer zadnja desetletja jako napredovala, vendar pa se vsiljuje prepričanje, da se polaga največ važnosti na znanje in ročnosti in da se nekako prezira naloga vzgoje. V času pa, ko pešajo vera in нравnost, čustvo za pravičnost in avtoriteto, ko se vedno groznejše razvijajo socialne nevarnosti za državo in družbo in ko so onemogle vse policijske naredbe proti rastočim zlom, je naloga ljudske šole, da več stori za vzgojo značaja in srca. (Pohvala.)

¹⁾ „Učit. Tovariš“ bode o tem seveda molčal. Op. ured.

Prosim pa, da nam v tem oziru ne podtikate namenov, katerih nimamo in ne moremo imeti. Mi želimo in zahtevamo, da se vprašanje versko-nravne vzgoje v ljudski šoli presoja po pravih namenih, katere mi v istini gojimo, a ne po onih, ki se nam krivo podtikajo.

Četudi ne soglašamo v političnih vprašanjih, v eni točki moramo biti edini, da namreč ljudska šola razlivaj luč prave krščanske omike čez vse narode, da z zdravo vzgojo ogrevaj srca za dobro in plemenito ter vspodbujaj moči za skupno delo v duševni in gmotni blagor domovine. Če smo enkrat v tem edini, potem se zjasnijo pojmi in bode, kakor upam in želim, tudi mogoče, uspešno rešiti preporna politična in narodna vprašanja. Seveda, vsega ljudska šola sama ne more doseči. Treba je, da vzajemno delujejo družina, šola in cerkev, pa tudi tisti, ki vplivajo na javno mnenje.

Prezreti pa tudi ne smemo gospodarske strani tega vprašanja. Meni se vedno dozdeva, da so državni zakon za ljudske šole ustvarili preveč lakomiselno. Prvič je uprava preokorna; krajni, okrajni in deželni šolski svet so prevelik upravni stroj. Okrajni šolski nadzorniki so tako preobloženi z raznimi birokraškimi posli, da jim preostaje jako malo časa za potrebno nadzorovanje šol. Mogoče, da ima stalno nameščenje okr. šolskih nadzornikov tudi svoje slabe strani, kakor je naglašal že prvi govornik v tej razpravi. Vendar sodim, da govore jako važni razlogi za stalno nameščenje okr. šol. nadzornikov. V tem oziru je tudi kranjski deželni zbor opetovano sklenil resolucije.

Dalje omenim, da si je država glede ljudske šole prisvojila vse pravice, toda bremena je zvrnila na dežele in občine, katere v tem oziru navzlic najboljši volji ne morejo izvrševati svoje naloge. Učiteljstvo toži še v mnogih kronovinah, da je slabo plačano in da ga tarejo gmotne skrbi. Na drugi strani pa zopet kmečko prebivalstvo ječi pod raznimi bremenii, izmed katerih šolska bremena niso najmanjša in še vedno naraščajo.

In zato prav veselo pozdravljam resolucijo g. poslanca dr. pl. Fuchsa, ki je tiskana kot prva v poročilu in se glasi: „C. kr. vladi se naroča, da primernim potom prepusti deželam potrebna državna sredstva, s katerimi bodo mogle dežele zmagovati rastoče stroške za ljudske šole.“

Dalje je tudi splošen glas, ljudska šola bodi praktična za kmečko prebivalstvo in v tem oziru naj goji več pouka v kmetijstvu. Gospoda moja! Res se večkrat čujejo glasovi, da je ljudska šola premalo praktična za deželo, ker je ustvarjena po enem kopitu za mesta in kmete. Ako se v tem oziru zboljšajo razmere, potem utihnejo tudi pritožbe. Zato z veseljem pozdravljam tudi peto resolucijo, ki jo je sprožil tovariš g. Povše. Ta se glasi: „C. kr. vlada naj na učiteljskih pripravnicah za naravoslovne predmete uporablja v poljedelstvu izvežbane učne moči. Kjer pa je to sedaj nemogoče, naj po možnosti namešča za kmetijski pouk poljedelske veščake.“

Nočem o tem dalje govoriti, marveč vladi le priporočam, da upošteva te želje.“

Dopisi.

Iz Ljubljane. (Dvestoletni jubilej uršulinskega samostana.) Redko in pomenljivo slavnost je obhajal zadnje dni tukajšnji uršulinski samostan. Dne 22. aprila t. l. je preteklo dvesto let, odkar so prišle uršulinke v Ljubljano in odkar tako plodonosno delujejo za vzgojo ljubljanske ženske mladine. Ta izvanreden dogodek je proslavil samostan s slavnostjo v cerkvi in v penzijonatu. Cerkevna svečanost se je vršila 18., 19. in 20. aprila; občinstvo vseh slojev ljubljanskega mesta je o tej priliki napolnilo do zadnjega kotička prostorno uršulinsko cerkev. V ponedeljek 21. aprila in v torek 22. aprila pa se je vršila slovesnost v penzijonatu. Prva točka vsporeda v ponedeljek je bila klasična skladba dr. Fr. Liszta: ogerska rapsodija, št. 2, ki nam je bila mojstersko izvajana v resnici umetniški užitek. Deklamovalka gdč. Ana Gorjup nam je nato v svečanostni deklamaciji razložila pomen slavnosti. Naslednja točka je bila proslava zavetnice uršulinskega reda, sv. Uršule. V ukusno sestavljeni skupini je bila v ozadju sveta Uršula s tremi spremljevalkami, pred njo pa uršulinke, ki se priporočajo svoji zaščitnici. Skupini sta se pridružila ustanovnik in ustanovnica, ki sta oskrbela uršulinkam dom v Ljubljani. Vsa živa podoba je naredila čaroben utis. Proslavi sv. Angele, ustanovnice uršulinskega reda, pa je veljala najlepša točka vsporeda: oratorij „sv. Angela“, ki ga je zložil Ad. Haemel. Deklamovalka gdč. Cecilija Urban nas je v res dovršeni deklamaciji seznanila z življenjem svetnice, najimennitnejše dogodke iz življenja, namreč otroško dobo, skušnjo, poklic in proslavo so predstavljale prav umetno sestavljene žive podobe. Petje gojenk uršulinskega učiteljskega, ki so s pravim razumevanjem pele krasne zборе, je pa pripomoglo, da smo

se v resnici utopili v dogodke iz življenja sv. Angele. Četeroglasni zbori za ženske glasove v oratoriju so jako težke skladbe, a so prav krasno vspeli; tudi solistinji sta svojo nalogo vrlo rešili. Vse druge točke vsporeda, tako zlasti „Božična simfonija“ za klavir, violino in otroške instrumente, izvajana od mnogoštevilnega vrlo izvežbanega zbora gojenk, so pokazale, kako temeljito in s kako vrlimi vspeli se goji petje in godba v zavodu. Cesarska himna, spremljana s klavirjem in violino, je završila bogat vspored.

V torek so igrale gojenke dve igri. Nastop mladih igralk je občinstvo prijetno presenetil. Pričakovali smo pač kaj lepega, slavnosti primerne, a reči moramo, da nas je prva igra naravnost očarala. „S srca Marijinega“ se zove igrokaz v petih dejanjih, ki so ga igrale gojenke tako fino in precizno, obenem pa tako naravno, da so izvabile odličnemu občinstvu solze sočutja s trpečo nedolžnostjo, ki najde zavetje in pomoč pri Mariji. Krasno je bilo ljubko petje, v katerem je prosila Irmengarda pomoči nebeške kraljice, in mogočno so vplivali zbori v igri, v katerih se je zlasti odlikovala sopranistinja s svojim čistim glasom. — Kakor je prva igra privabila solze sočutja, tako je druga igra provzročila obilo veselja in smeha. Vse vloge v obeh igrah so bile v prav spretnih rokah, in ko bi hoteli posameznosti hvaliti, morali bi vsako igralko posebej pohvaliti. Kakor smo se v ponedeljek prepričali, kako vrlo se goji glasba v zavodu, tako nas je nastop gojenk v torek poučil, kako se navadijo gojenke lepega vedenja, finega nastopa, prave omike in olike. Zavod torej v vsakem oziru izpolnjuje svojo lepo nalogo. Želeli bi bili pa, da se je predstavljala tudi kaka slovenska igra.

Slavnost so počastili s svojo navzočnostjo p. n. gg.: knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič, dež. glavar O. pl. Detela, dež. šolski nadzornik Fr. Hubad, prelat dr. J. Kulavic, župan Iv. Hribar, ravnatelj Fr. Levec, okrajni šolski nadzornik Anton Maier, itd. Tudi starišem sedaj v zavodu bivajočih gojenk je bila dana prilika, na lastne oči se prepričati, v kako dobrih rokah so njih hčerke in kako vrle vspehe dosega uršulinke s poukom in vzgojo. Zavodu želimo, da bi ga božji blagoslov spremljal i v bodoče, da bo tako vrlo, kakor dosedaj, mogel delovati v prospetih vzgoje in omike.

Iz Gorice. Katoliško društvo slovenskih učiteljic na Primorskem je imelo dne 17. malega travna pod vodstvom predsednice svoje redno zborovanje. Predsednica se je spominjala rajnega kardinala kneza in nadškofa dr. Jakoba Missie, v katerem je društvo izgubilo uzornega pokrovitelja, vnetega za duševni napredek naših članov. Srčno je želel pokojnik, da bi bile vse primorske učiteljice združene v istem katoliškem mišljenju. Zelo žal mu je bilo, da se to ni zgodilo. Za društvene zadeve se je vedno zanimal. Njegov zadnji svet je bil, da bi vodstvo naprosilo veleč. očeta Hugolina Sattnerja za voditelja prihodnjih duhovnih vaj. Svete vaje je vsako leto tudi gmotno podpiral.

Za rajnega pokrovitelja bode hvaležno društvo pri slovesni društveni zadušnici v cerkvi svetega Ignacija pelo Pielov Requiem.

Za žalostni spomin je predsednica društvencam prebrala svoj spis „Skalnica“. Nadaljevala je tudi svoje predavanje o uspešnem delovanju Zofije Baratove na polju vzgoje in pouka do njene smrti leta 1865.

Prihodnje zborovanje bode 8. maja ob 1/2 10. uri zjutraj.

Iz Idrije. Bleda, neizprosna smr: je zopet posegla s svojo koščeno roko v vrsto idrijskega učiteljstva in pobrala mlado in delavno učno moč Dne 21. aprila t. l. je zatisnil svoje oči c. kr. učitelj gospod Anton Božič. Dasi je bil v življenju nam nasprotnega političnega mišljenja, vendar je imel toliko lepih lastnostij, da zasluži, da mu tudi v tem stanovskem listu postavim skromen spomenik. Gospod Anton Božič je bil rojen kot sin učitelja Ignacija Božiča v Sodražici dne 1. januarja l. 1874. Obiskoval je pet gimn. razredov in c. kr. učiteljske v Ljubljani, katero je dovršil l. 1894. Ker je njegov oče zadnja svoja leta služboval na c. kr. rudniški šoli v Idriji, je bil rajni Anton že kot dijak tu dobro znan in obče priljubljen. Vsled tega je dobil takoj po dovršenem zrelostnem izpitu službo pomožnega učitelja na c. kr. rudniški šoli v Idriji in z dekretom 5. maja l. 1895. je bil imenovan začasnim učiteljem. Po dovršenem izpitu učnega usposobljenja v novembru l. 1896. je bil z dekretom z dne 22. januarja l. 1897. stalno nastavljen na tej šoli. Deloval je na tem zavodu 8 let. Rajni Anton Božič je bil vedno vesten učitelj. Njegovo veselje do poklica, njegova vstrajnost in ljubezen do dela so se v najlepši luči pokazale zadnji čas njegovega delovanja. Že dolgo časa, najbrže že iz dijaških let, je nosil v sebi kal neozdravljive bolezni, radi katere je moral že v začetku svojega službovanja (l. 1895.) imeti večmesečni odpust. Zdravje se mu je takrat toliko izboljšalo, da je potem še več let čvrsto in vstrajno deloval v šoli. V tekočem šolskem letu pa so ga zopet začele zapuščati telesne moči, stara bolezen se je začela oglašati in to vedno silneje, tako da je moral pred dvema mesecema popolnoma opustiti poučevanje. Storil je to v najboljši nadi, da se mu moči zopet povrnejo in da bode čez ne-

kaj časa zopet čil in čvrst se zopet z vsemi silami posvetil svojemu poklicu. Toda zgodilo se je drugače: bolezen je zahtevala svojo žrtev in blagi Anton Božič je previden s sv. zakramenti ves vdan v voljo božjo izdihnil svojo dušo.

Ves čas najinega skupnega delovanja nisem imel tako lepe prilike opazovati njegovega delovanja kakor prav v tekočem šolskem letu. Mnogokrat se mi je smilil in občudoval sem njegovo vstrajnost, ko sem ga videl, kako težko je prisopihal v drugo nadstropje našega šolskega poslopja. Videl sem, da on ne dela kakor navaden delavec, le zato, da dobi svoje plačilo, temveč dela iz ljubezni do svojega poklica. To mi je imponiralo in čislal sem ga kot moža. Da, bil je mož, storil je več, kakor je bilo v njegovi moči. Trudil se je več, kakor mu je njegovo slabotno zdravje dopuščalo in gotovo mu je tudi to pripomoglo, da je legel v pre-zgodnji grob.

Rajni tovariš je bil dober učitelj. V šoli je imel uzorno disciplino in njegovi učenci, ki so prestopali v višje razrede, so bili dobro poučeni.

V občevanju je bil tudi s političnimi nasprotniki vedno miren in stvaren, strasti ni poznal. Sploh se pa v politične boje ni mnogo vmešaval. Z zanimanjem pa je sledil vsem dnevnim vprašanjem ter o njih modro in nepristransko sodil.

L. 1900 se je poročil s hčerko tukajšnjega c. kr. ravnatelja g. Alojzija No-

vaka, katero je zapustil sedaj kot mlado vdovo s hčerko še ne jedno leto staro. Poleg vdove žalujejo za njim tudi mati in sestre, katerih ena je učiteljica v Kamni gorici.

Dnè 23. aprila ob 5. uri popoldne smo spremili dragega Antona k večnemu počitku. Njegov pogreb je pričal, da je bil rajni Božič splošno priljubljen. Prihitelo je iz okoliice več tovarišev in tovarišic, da skažejo pokojniku zadnjo čast. Za križem se je vrstila dolga vrsta učencev in učenk tukajšnje c. kr. rudniške šole, za njimi so stopali zastopniki društev, katerih član je rajni bil. Za krsto pa smo opazili poleg sorodnikov g. c. kr. rud. nadsvetnika, J. Schmid-a, gospoda krajnega šolskega nadzornika in c. kr. nadoskrbnika J. Koršič-a, c. kr. rudniške uradnike, kakor tudi gg. uradnike c. kr. sodnije in davkarije, mnogo odličnih dam, ter nešteto množico drugega občinstva. Pred hišo žalosti, v cerkvi in na grobu zapeli so mu čitalnični in „Katoliške delavske družbe“ pevci ginljive žalostinke, ob odprtem grobu pa je gospod Leop. Punčuh, nadučitelj iz Gorenjega Logatca, izpregovoril milemu tovarišu zadnje besede v slovo.

Ti pa, dragi Anton, ki si bil vesten učitelj, vrl tovariš, ljubljen soprog in skrben družinski oče, počivaj mirno po kratkem toda trudapolnem življenju, uživaj večno plačilo nad zvezdami. N

Slovstvo.

Podobe k Schreiner - dr. Bezjakovi „Drugi nemški vadnici“. Gg. H. Schreiner in dr. J. Bezjak sta spisala dve „Vadnici“, s katerima se je pouk v nemškem jeziku začel gojiti po novi metodi. Ne bom tu razpravljaj o metodi sami, tudi ne bom presojal sestave

njunih knjig, temveč spregovoriti hočem nekaj malega le o podobah k „Drugi nemški vadnici“.

Vse vaje te „Vadnice“ so tako izdelane, da se morajo obravnavati nazorno. Za „Prvo nemško vadnico“ nam sicer ni treba mnogih učil, ker imajo otroci vse, kar se v „Prvi

vadnici“ obdeluje, skoro vedno pred očmi. Tudi enostavne podobice, ki so v knjigi natisnjene, mnogo pomagajo otroškemu spominu. Vsekako pa je treba za „Drugo vadnico“ učnih pripomočkov. Najbolje bi seveda bilo, ako bi mogli vse to, o čemur „Druga vadnica“ govori, otrokom pokazati „in natura“. Ker pa to ni mogoče, naslanjajo se vse vaje te „Vadnice“ na Jansky-jeve „Stenske podobe za nazorni nauk“. In o teh podobah naj mi bo dovoljenih nekaj opazk.

Gospoda pisatelja pravita že v navodilu k „Drugi vadnici“, da sta pregledala mnogo podob; toda med vsemi so se jima zdele Jansky-jeve najprimerneje. Nam na deželi sicer niso na razpolago vse mogoče podobe, da bi mogli presojati, so li v resnici te najboljše ali ne, in zato gg. pisateljema kar na njuno besedo verjamemo. Kot izkušena šolnika sta se gotovo potrudila izbrati najboljše. Tem žalostneje je torej, da za tako važen pouk, kakor je nazorni nauk, nimamo nič boljših podob, kakor so Jansky-jeve. Žalostno je, da so najboljše — jako slabe.

Glavna hiba vseh teh podob je ta, da so premajhne, oziroma, da so predmeti na teh podobah izdelani v premajhnem merilu. Niti učenci v prvih klopeh ne morejo razločiti vseh posameznih predmetov, kako li oni, ki sedé v zadnjih klopeh. In vendar naj bo vse, kar se otrokom v šoli pokaže, tako veliko, da vsi lahko vidijo, da vse natančno razločujejo.

Kjer so te podobe podlaga edino le nazornemu nauku, tam bi končno še zadostovale. Učitelj lahko vse izpusti, kar je na podobi nerazločno narisane in obdeluje le isto, kar vsi učenci lahko vidijo in opazujejo. Drugače pa je tam, kjer se na podlagi teh podob obravnava snov iz „Druge nemške vadnice“. V tej knjigi je vsaka omenjenih podob natančno opisana in mora torej učitelj nehoté vse, tudi najmanjše predmete na podobi omeniti in pokazati. Učitelj, ki je pri tabli, torej prav poleg podobe, pač vidi malo miško, ki bi tudi rada dobila nekaj zrnec od bogate žetve (gl.: 7. podoba „Polje“ in „Vadnica“ str. 43), ne vidijo

ali vsaj dobro je ne morejo razločiti pa niti učenci v prvi klopi sedeči. Prav isto je z malinico na 17. podobi „Vrt v poletju“ („Vadnica“ str. 28), s plavicami na 2. podobi „Polje“, („Vadnica“ str. 39) itd. itd.

To je glaven nedostatek Jansky-jevih podob in treba bi ga bilo odpraviti. To bi bilo pa le tedaj mogoče, ako se te podobe izdajo v povečanem merilu ali pa, — ako bi gospoda izdajatelj izpustila v „Vadnici“ vse one stavke, ki omenjajo take predmete, katerih iz daljave ni mogoče videti in razločiti. Sedaj, ko bode ta gg. pisatelja morala že radi novega nemškega pravopisa knjigo predelati, bi bilo mogoče tudi v tem oziru jo zboljšati.

Poleg te glavne hibe pa sem opazil še dve drugi, o katerih tudi ne morem molčati.

Na 2. podobi „Polje“ vidimo kopajoče se otroke. Jeden istih je popolnoma na g in to je treba odločno grajati. Otrokom vedno naročamo, da se morajo pri kopanju spodobno vesti, da se nikdar ne smejo dečki in deklice skupaj kopati: tu pa naj bi jim sami kazali nazega dečka, ki se koplje vpricho deklic?! To je proti nravnim zakonom in te podobe ne more noben učitelj z mirno vestjo rabiti v šoli! Tudi naj bi se stavek „Er hat seine Kleider ausgezogen; er ist nackt“ („Vadnica“ str. 41) iz knjige črtal.

17. podoba „Vrt v poletju“ nam pa kaže v vrtni senčnici sedečega župnika, pred njim na mizi pa stoji steklenica vina in kozarec. Ali ni bilo mogoče župnika drugače otrokom predočiti kakor pri pijači sedečega? Otrokom naj o duhovniku pač dobi drugačne pojme. Liberalno časopisje že itak ne vé o duhovnikih dosti družega povedati, kakor da jim podtika pijančevanje. Zdad naj se pa še otrokom v šoli vcepljajo taki nazori. Vesten učitelj nikakor ne more z lahkim srcem obesiti te podobe na steno.

Ne bil bi pisal o napakah Jansky-jevih podob, ako bi bilo to le moje osebno mnenje. A vem, da se z menoj strinjajo mnogi tovarishi, in to mi je še-le dalo pogum, da sem napisal gorenje vrstice.

R.

Šolske vesti.

Izpremembe med učiteljstvom. V zadnji seji dež. šolskega sveta je bil defin. učitelj g. Fr. Mercina na Gočah premeščen na štirirazrednico v Senožečah, prov. učiteljica gdčna M. Peče v Št. Pavlu pri Preboldu nameščena kot definitivna na dvorazrednico na Rakeku, defin. na sedanjem mestu pa je postal prov. učitelj gospod Jos. Lapajne na trirazrednici v Cerkljah. Vpokojen je učitelj v Čatežu pri Trebnjem, g. Peter Pogačnik. Prošnja občine Ržiše za ustanovitev šole v Lokah je bila odbita. — Vodstvo štirirazredne ljudske šole v Senožečah je poverjeno g. Fr. Punčuhu, učitelju v Vipavi. Na njegovo mesto je prišel g. H. Mravljak. — Začasno učno mesto na šoli v Ribnici je podeljeno kandidatu g. Fr. Kete.

Učiteljske izpremembe na Štajerskem. Učiteljem je imenovan na šoli v Pišeci, okraj Brežice, provizorični učitelj gosp. Rudolf Kalan istotam, na utrakvistično ljudsko šolo v Brežicah pride za učiteljico def. učiteljica gdč. J. Sorič iz Teharij. Za učiteljico na ljudski šoli v Bučah je imenovana provizorična učiteljica gdčna Roza Preskar. Definitivni učitelj gosp. Gustav Potočnik v Pletravčah, okraj Celje, gre v stalni pokoj. Na ljudski šoli pri sv. Nikolaju, okraj ormoški, je imenovana za učiteljico provizorična učiteljica gdčna Marija Valenčak. — V pokoj stopi učitelj g. Anton Voith, službujoč na šoli v Breznu in učiteljica gdčna Friderika Ekert v Mariburgu.

Pravico javnosti je c. kr. minister za uk in bogočastje podelil privatnemu ženskemu učiteljišču tukajšnjega uršulinskega samostana z odlokom dne 14. aprila 1902, št. 8593. Gotovo lep spomenik k dvestoletnici, ki jo ravno obhaja imenovani zavod. Častitim gospem uršulinkam častitamo za tako pridobitev!

Okrajni šolski nadzorniki kranjski bodo imeli na binkoštno soboto sestanek, prihodnje leto pa se skliče deželna učiteljska konferenca.

Nova slovenska učna knjiga. Na učno ministerstvo je za pouk v ljudskih šolah s slovenskim učnim jezikom odobrilo knjigo: „V. pl. Haardtov zemljepisni atlas za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom, priredil Fr. Orožen. Izdanje II, s 14 zemljevidi in listom razglasujočim t. zemljevid.“

Razpisane učiteljske službe. Na enorazrednici v Kamnigoricu je razpisano učno mesto do 20. maja. Prošnje do 3. maja t. l. na okrajni šolski svet v Radovljici. — Na šestrazrednici pri Sv. Barbari v Halozah je popolniti mesto učiteljice ročnih del. Prošnje do 3. maja t. l. na krajni šolski svet. — Na dvorazredni, v tretjem krajnem razredu se nahajajoči ljudski šoli v Artičah, je popolniti definitivno mesto nadučitelja. Na štirirazredni, tudi v tretjem krajnem razredu se nahajajoči ljudski šoli na Bizeljskem je popolniti mesto nadučitelja defin. ozir. začasno. Prošnje do 15. maja t. l. na dotične krajne šolske svete.

Drobtine.

Pripravniški dom. To koristno društvo je imelo 24. aprila svoj občni zbor. Udov je 266. Dohodkov je bilo lani 4912 K 46 h. Skupno s prejšnjimi do-

hodki ima zdaj društvo 28.431 K 36 h. Gospod Kržič je društvu naklonil dohodke od „Vrtca“ in od knjižice „Nedolžnim srcem“. V odbor so bili izvo-

ljeni dosedanji odborniki gg : kanonik And. Zamejic, msgr. Ant. Zupančič, Jakob Vodeb, dr. Vinko Gregorčič, Mih. Bulovec, Al. Stroj, Ant. Kržič. V razsodništvo : Jos. Šiška, Ant. Mayer, Mavr. Šarabon; pregledovalca računov pa sta J. Gerkman in dr. Iv. Janežič. Priporočamo vsem somišljenikom to koristno društvo, katerega namen je pač dovolj znan. Zlasti priporočamo v ta namen „Vrtec“ in „Angelčka“ ter knjižice gosp. prof. Kržiča.

Pedagogiško semenišče za veroučitelje. Letos je minilo 25 l., odkar je znameniti avstrijski pedagog dr. Oto Willman, profesor na praškem vseučilišču, ustanovil svoje „pedagogiško semenišče“. Ta uzorni zavod ima namen vzgajati zlasti srednješolske profesorje. A ustanovnik ga hoče v prihodnje toliko razširiti, da ga bodo obiskovali tudi učitelji, ki imajo delovati na učiteljskih. — Ob petindvajsetletnici tega zavoda so sprožili na Dunaju misel, naj bi se ustanovilo enako semenišču tudi za veroučitelje na srednjih šolah. Že pokojni kardinal Cölestin Ganglbauer, ki je bil sam dolgo vrsto let profesor veronauka na gimnaziji, je dokazoval potrebo takega pedagogiškega zavoda. Dunajski vseučilišni profesor dr. Grimmich je nedavno v znanstvenem glasilu avstrijske Leonove družbe „Die Cultur“ (3. zv.) razpravljal o istem predmetu. Zdaj se je poprijelo te zadeve „društvo katol. veroučiteljev na srednjih šolah“ in sklenilo v seji dne

6. marca resolucijo, v kateri izraža potrebo pedagogiškega semenišča za veroučitelje, a povdarja, da bi se pouk v name-ranem zavodu moral ozirati na peda-gogiko in didaktiko ljudske, meščanske in srednje šole. Slednjič se je naglašala potreba, naj se po zakonu dopusti tudi pri veronauku hospitacija.

Keplerjevi zakoni — sad molitve. Slavni astronom Kepler, ki je iznašel tri najvažnejše zakone, po katerih se gibljejo svetovi v vesoljstvu, pravi sam, da mora velevažno iznajdbo bolj pripisovati božjemu navdihnjenju in molitvi, kakor pa svoji bistrumnosti (Op. omnia I. 108.). In pravi celo, da je storil obljubo, ako bi se mu iznajdba posrečila, ta nov dokaz božje modrosti takoj objaviti, čeprav bi potem drugi še pred njim iz njegovih zakonov izvajali posledice. Svojo učeno razpravo pa zaključuje z lepo molitvijo. — Tako slavni astronom Kepler. „Tovariševemu“ dopisniku pa se zdi najponiževalnejše: „pred altarjem klečati in rožni venec moliti.“

Razpuščena ženska univerza. V Čikagi se je žensko vseučilišče razpustilo. Kurator zavoda izjavlja, da je zavod imel na leto 100.000 mark izgube. To vseučilišče je bilo namenjeno onim ženskam, ki so se hotele posvetiti zdravniškemu poklicu, a bilo jih je malo, ki bi se za študije resno zanimale.

Listnica uredništva:

V Litomeřice na Češko: Hvala lepa! Porabimo. Prosimo ob priliki zopet kaj.

„Slovenski učitelj“ izhaja dvakrat na mesec (1. in 15.).

Cena mu je na leto 5 K, na pol leta 2 K 50 h.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.

Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.

Tiska Katoliška Tiskarna.